

Protokoll nr 2 fört vid sammanträde med SKKF:s Etiska råd för begravningsverksamheten, den 2 mars 2021.

Med anledning av coronapandemin hölls mötet via Teams.

Närvarande ledamöter: Kathrin Flossing, ordförande, närvarande per telefon
Lars Sandman
Esbjörn Hagberg
Örjan Wallin
Dessutom närvarade: Jan Olov Andersson, sekreterare

§ 1

Mötets öppnande

Ordförande hälsade alla välkomna till dagens möte.

§ 2

Val av justerare

Att jämte ordföranden justera dagens protokoll valdes Esbjörn Hagberg.

§ 3

Arbetsformer för rådet

Ett antal praktiska frågor diskuterades, bland annat publiceringen av rådets svar och frågeställarens anonymitet. Rådet var överens om att frågeställaren ska ha möjlighet att vara anonym samt kunna neka offentlig publicering av rådets svar. Övriga praktiska frågor får lösas allt eftersom de dyker upp.

§ 4

Dagens frågor

Kan man hålla två begravningsceremonier?

Frågan som ställts är:

Upprinnelsen till frågan är en familj som inte är på samma linje och inte kan kommunicera med varandra.

Ena parten vill ha en kyrklig ceremoni (personen var tillhörig Svenska kyrkan) den andra parten vill efteråt ha en borgerlig ceremoni.

Rådet konstaterar att det blir allt vanligare att det finns delade meningar hos de anhöriga om hur begravningen efter en avliden ska ske.

Därför är det alltid viktigt att efterfråga vad den avlidnes önskan var. Den avlidnes önskan gäller före eventuella önskemål hos efterlevande. Därefter gäller maka/makes önskemål och sedan barnens. Ett samboförhållande betraktas oftast på samma sätt som ett make/maka-förhållande.

Efterfrågas två begravningsceremonier finner inte rådet något hinder för detta. Om det inte finns skäl att anta att detta skulle vara mot den avlidnes önskan. Det är lämpligt att den borgerliga ceremonin sker först, med hänsyn till att den kyrkliga ceremonin innehåller den så kallade överlåtelsen och att officianten lyser frid över den avlidne. Det är heller inte lämpligt att öppna kistan efter det att officianten lyst frid över den avlidne. Endast särskilda omständigheter bör medge att kistan öppnas efter överlåtandet.

Kan det finnas problem med att anordna särskilda gravplatser på ett tidigare obrukat område inom en befintlig kyrkogård med kyrka?

Frågan som ställts är:

- *kan det utifrån muslimskt perspektiv finnas synpunkter, invändningar eller önskemål om anpassningar?*
- *kan det utifrån ett kristet perspektiv finnas synpunkter, invändningar eller önskemål om anpassningar?*
- *har t.ex. avstånd eller åtskildhet från kyrkan betydelse?*
- *finns det, förutom i Ljungby, något exempel på en kyrkogård där det har skett?*

Rådet rekommenderar en god dialog mellan begravningshuvudman och den lokala muslimska församlingen. Det är viktigt att det finns en god kompetens hos bägge parter i de samtal som föregår ett eventuellt anläggande av ett område för särskilda gravplatser.

Rådet ser inte att det finns några religiösa hinder eller andra skäl för att inte tillåta ett område för särskilda gravplatser för muslimer på en kyrkogård med kyrka.

Att tänka på:

- Området för särskilda gravplatser ska vara oanvänt, dvs. inte innehålla tidigare upplåtna gravplatser, gärna på lämpligt avstånd från kyrkobyggnaden.
- Området bör vara avgränsat med någon form av hägnad, exempelvis en häck.
- Gravplatserna ska vara orienterade enligt särskilt önskemål från muslimska församlingen, gärna med ett regelverk för hur gravsättningar ska ske på området.
- Öppenhet med god information till allmänheten.

Hur ska huvudmännen förhålla sig till delning av aska?

Att ett dödsbo efterfrågar möjligheten att dela askan efter en avliden för gravsättning på två olika platser är inte ovanligt.

Det har av många uppfattats som en brist att det i stort sett endast är religiösa skäl, där en del av askan ska gravsättas utomlands, som kan ligga till grund för att delning av aska kan beviljas. Av den anledningen har det i två motioner i riksdagen motionerats om en lagändring med en toleranterare syn på vilka skäl som kan anges som grund till att Länsstyrelserna ska kunna bevilja delning av aska.

Det finns numera en buddistisk begravningsplats i Fellingsbro, anlagd av den buddhistiska gemenskapen i Fellingsbro. Från den buddistiska församlingen har det framförts förfrågningar om att kunna dela askan så att en del kan gravsättas på den buddistiska begravningsplatsen i Fellingsbro och en del på en allmän begravningsplats.

Det är inte ovanligt att krematoriehuvudmän eller begravningsbyråer får frågor från anhöriga om att få ta del av en aska efter en avliden för att tillverka ett smycke. Hur ser vi på en sådan fråga?

Vilken syn ska vi ha på askan efter en avliden, kan vi dela den i olika delar eller ser vi askan som en helhet som ska gravsättas på ett och samma ställe?

Rådet konstaterar att frågan hanteringen av askan efter en avliden är reglerad i lagstiftningen. De närmare bestämmelserna om delning av aska finns i 31 § begravningsförordningen. Askans får bara delas efter tillstånd av länsstyrelsen och det krävs att det finns synnerliga skäl för det, att en del av askan ska gravsättas utomlands och att det är uppenbart att den kommer att hanteras på ett pietetsfullt sätt. Rådet konstaterar vidare att praxis när det gäller delning av aska är mycket restriktiv. Rådet diskuterar de olika frågeställningarna. Askans bör enligt rådets mening – helt i enlighet med lagstiftningen - betraktas som en helhet och behandlas därefter. Men samtidigt kan man inte bortse från att andra kulturer och religioner har en annan syn på askan och att hänsyn även bör kunna tas till detta. Om de nuvarande kraven för delning av aska ska bli mindre restriktiva är dock inte en fråga för i första hand rådet, utan för lagstiftaren. Vid en kremation är det vidare viktigt att askan efter en avliden inte blandas med askan från en annan avliden. Helheten är viktig och det är också viktigt att visa vördnad inför askan efter en människa. Detta är något som framhålls i såväl lagstiftning som i de rekommendationer som branschen har. Den goda etiken är viktig att framhålla.

Samtidigt tillåts det i Sverige att askan sprids i minneslundar men också, med restriktioner efter tillstånd av länsstyrelsen, över land och öppet vatten. När askan sprids innebär det att askan inte hålls samman på samma sätt som vid en gravsättning. I andra sammanhang kan vi också se att delar av kroppen sprids, t.ex. i form av kvarlevor och relikier efter helgon. Såväl ur ett etiskt som ur ett teologiskt perspektiv finner rådet det viktigt att den helhetsyn som finns på människan i livet gestaltas också i relation till stoftet av den avlidne.

Hur ser rådet på att göra smycken med aska eller DNA efter en avliden?

Rådet menar att beträffande aska i smycke eller liknande gäller ovanstående resonemang om vikten av att askan hålls samman.

Beträffande att ta DNA från den avlidna väcker detta många frågor som bland annat berör en avlidens kropps integritet.

Samtidigt väcks också andra frågor kring detta. Vad händer med smycket när det så sakta minskar i affektionsvärde för de efterlevande? Vad händer om smycket blir stulet? Finns det risk att DNA används på otillbörligt sätt?

Rådets uppfattning är att det inte är lämpligt att ta DNA via ett hårstrå eller liknande från den döda kroppen om detta inte sker med uttryckligt medgivande från den avlidne.

Namnskyltar på personer som spridits på annan plats än kyrkogård?

Frågan som ställts är:

Hos oss har vi ganska många som väljer att sänka askan i havet. Från några av dessa har vi fått frågan om det inte skulle gå att ha någon slags minnesplats för dem? Typ plaketter på en bergvägg, eller små stenar med namn på.

Grundprincipen är att den avlidens önskemål ska följas av de som ordnar med gravsättningen (begravningslagen 5 kap. 1 §). Att spridas över öppet vatten eller på land är ett anonymt gravskick. Den avlidnes önskemål om anonymitet talar därmed emot att det ordnas med en särskild plats att gå till, där den avlidnes namn har märkts ut.

Rådet anser att spridning av aska ska förbli ett anonymt gravskick. Rådet diskuterar också olika praktiska frågor som skulle bli aktuella om man intar en motsatt ståndpunkt, t.ex. vem bestämmer över det offentliga rummet och vem skulle kunna besluta om att ett namn får sättas upp? Rådet konstaterar vidare att frågan kan ses i ett annat ljus när det gäller stora olyckor eller andra händelser med många dödsoffer. Två exempel är Estoniaolyckan och händelserna på Uöya i Norge. Rådet menar att det inte går att dra några paralleller när det gäller minnesmonument med anledning av sådana händelser och enskildas spridning av aska.

§ 5

Övriga frågor

Inga ytterligare frågor fanns att diskutera.

§ 6

Nästa möte

Nästa möte beslutades till onsdagen den 8 september kl. 13.00.

Val av mötesform kommer att framgå av kallelsen till mötet.

Justeras

Kathrin Flossing

Esbjörn Hagberg

Vid protokollet

Jan Olov Andersson